

Asia: VN/23860/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (jälkikäteistarkistus, asiakasmaksumuutokset)

Lausunnonantajan lausunto

1. Jälkikäteistarkistusta koskevat ehdotukset / Förslag till justering i efterhand

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti rahoituksen koko maan tasolla tehtävään jälkikäteistarkistukseen lisättäväksi vuodesta 2026 portaittain kasvava hyvinvointialueiden omavastuu. On ymmärrettävää, että valtion talouden tilanne pakottaa etsimään säästöjä valtion suurimmalta menoluokalta eli hyvinvointialueilta. Silti tässä tilanteessa, kun hyvinvointialueiden toiminta on yhä alkuvaiheessa ja viime vuoden rahoitus oli lähes 1,5 miljardia euroa riittämätöntä, ei toistaiseksi ole rationaalista tehdä rahoitusta vähentäviä rakenteellisia muutoksia. Hyvinvointialueiden rahoitus tulee ensin saada vakaalle uralle, jonka jälkeen tuottavuushyödyt ym. ovat paremmin mitattavissa.

Esityksen mukaan yksittäisille alueille myönnettyä lisärahoitusta ei jatkossa otettaisi huomioon jälkikäteistarkistuksessa. Tämä muutos on ristiriitainen hyvinvointialueiden rahoituslain 11 § ja 26 § kanssa, koska niissä määritetään, että rahoituslaskia voidaan myöntää vain, jos rahoituksen taso on todettu olevan riittämätön perustuslaissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen tehtävien järjestämiseen. Eli rahoituksen myöntäminen on edellyttänyt arviointia, että se on välttämätöntä. Niinpä lisärahoitus kertoo hyvinvointialueen todellisen kokonaisrahoituksen tarpeen tason, ja on siten huomioitava jälkikäteisrahoituksessa

2. Asiakasmaksumuutosten huomioon ottaminen rahoituksessa / Beaktande av ändringar i klientavgifterna i finansieringen

Esitys asiakasmaksujen indeksitarkistusten muuttamiseksi vuosittaisiksi on kannatettavaa. Tällöin kustannusvastaavuus säilyisi vuosittain. Asiakasmaksutuottojen lisäyksen poistaminen hyvinvointialueiden rahoituksesta supistaa nykyisessä riittämättömän rahoituksen tason aikana merkittävästi hyvinvointialueiden itsehallintoa. Muutos pakottaa aina määräämään hyvinvointialueiden taloudellisen tilanteen takia asiakasmaksut maksimiin, vaikka hyvinvointialueilla saattaisi olla perusteltuja syitä poiketa tästä linjauksesta. Muuten esitetyt muutokset ovat kannatettavia.

3. Pelastustoimen riskikertoimen tietopohjan tarkentaminen / Precisering av dataunderlaget för riskkoefficienten för räddningsväsendet

Lakiehdotuksessa hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta tarkistettaisiin pelastustoimen tehtävien rahoituksen perusteena olevaa pelastustoimen riskikertoimen tietopohjaa koskevaa sääntelyä niin, että riskikertoimen laskennassa käytettävää tietopohjaa laajennettaisiin Tilastokeskuksen laskemien riskiruutujen ohella muihin palvelutarvetta määrittäviin tietoihin, joista säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Toinen tarkistus koskisi ajankohtaa, jonka mukaisia Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmääristä laskennassa käytettäisiin. Tämä olisi varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden loppu.

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää esitettyjä muutoksia Pelastustoimen tietopohjan tarkentamiseksi kannatettavana. Tarkennukset hyvinvointialueiden rahoituslakiin ja päivitettävään valtioneuvoston asetukseen edistävät riskiruutujen kansallisesti yhdenmukaista tulkintaa ja riskiperusteisuutta todellisen palvelutarpeen rahoituksen määrittelyssä.

23 § Pelastustoimen riskikerroin, jossa säädetään pelastustoimen riskikertoimen laskentatavasta, ehdotetaan pykälän 1 momenttiin muutettavaksi sääntelyä niin, että jatkossa riskiruutukohtaisen riskitason laskee sisäministeriö Tilastokeskuksen sijaan. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin riskiruutujen riskitason laskennasta, pelastustoimen riskikertoimen määrittelyssä käytettävistä tekijöistä ja niiden painokertoimista.

Riskiruutujen määräytymisperusteita ollaan parhaillaan päivittämässä sisäministeriön työryhmässä ja jatkossa on tarkoitus, että riskiruutujen määräytymisperusteissa otettaisiin huomioon muutakin kuin Tilastokeskuksen tuottama tieto. Huomioon otettaisiin esimerkiksi usean riskiruudun alueella tapahtuva toiminta kokonaisuutena ja riskitason laskennassa huomioitaisiin onnettomuudet uudella tavalla. Lakimuutoksen teknisenä tarkistuksena riskikerrointa laskettaessa käytettäisiin Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden lopussa.

Esityksessä ei ehdoteta laajennettavaksi nykyisiä asetuksenantovaltuuksia. Esitykseen sisältyvän pelastustoimen riskikertoimen tietopohjaa koskevan muutoksen (23 §:n 1 mom.) johdosta vastaavat muutokset on tarpeen tehdä hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1392/2022). Riskiruutujen määräytymisperusteita on tarkoitus päivittää vuoden 2025 alusta vastaamaan paremmin todellista palvelun tarvetta. Asetuksen 4 §:ssä säädetään tarkemmin pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista. Nyt ehdotetun sääntelyn mukaisesti riskiruutujen tarkemmissa määräytymisperusteissa on tarkoitus ottaa nykyistä laajemmin huomioon muutakin kuin Tilastokeskuksen tuottamaa tietoa, mikä edellyttää kyseisen asetuksen muuttamista vuoden 2024 aikana.

Moksén Heidi
Pirkanmaan hyvinvointialue - Marina Erhola, hyvinvointialuejohtaja,
Pirkanmaan hyvinvointialue

